

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ ต้องการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานบางประการของสมาชิก อ.ก.ท. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สภาพการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. 3) ปัญหาในการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. 4) เปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกัน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 150 คน จากประชากร 2,306 คน โดยเป็นสมาชิก อ.ก.ท. ทั้ง 11 หน่วย (วิทยาลัยเกษตรกรรม) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ 1) เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานบางประการของสมาชิก อ.ก.ท. 2) เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. และ 3) เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. ซึ่งใช้มาตราส่วนในการประมาณค่า 3 ระดับ คือ มีปัญหามาก มีปัญหาน้อย และไม่มีปัญหา

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม Statistical Package for Social Sciences (SPSS/PC+) ใช้ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) การ

เปรียบเทียบใช้ค่าทดสอบ t-test และค่าทดสอบ F-test สำหรับความแตกต่างที่ได้จากการเปรียบเทียบโดยวิธีทดสอบ F-test ได้นำไปทดสอบตามวิธีของ Duncan test เพื่อหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยอีกครั้ง ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 สภาพพื้นฐานบางประการของสมาชิก อ.ก.ท.

สมาชิก อ.ก.ท. ผู้ดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.3) เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 18.7 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.0 เป็นนักศึกษาระดับ ปวช. ร้อยละ 38.0 เรียนสาขาวิชาพืชศาสตร์ มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) 2.30 ร้อยละ 46.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.7) ที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการปลูกพืชเป็นหลัก และครึ่งหนึ่งมีพื้นที่ถือครอง สมาชิก อ.ก.ท. ได้รับเงินจากผู้ปกครองเฉลี่ย 1,065.00 บาทต่อเดือน ได้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนเฉลี่ย 636.53 บาทต่อเดือน ร้อยละ 52.7 เป็นสมาชิก อ.ก.ท. ระดับหน่วย ร้อยละ 77.3 เป็นสมาชิก อ.ก.ท. หัวไผ่ ร้อยละ 55.3 เข้าพักอาศัยในหมู่บ้าน อ.ก.ท. (เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท.) ร้อยละ 84.0 มีความต้องการทำมากที่สุดหลังจากจบการศึกษา คือ ต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป และเมื่อสำเร็จการศึกษาสูงสุดแล้วมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพรับราชการถึง ร้อยละ 30.7 และอาชีพอื่นๆ ตามลำดับ

5.1.2 สภาพการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

5.1.2.1 การเตรียมการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

สมาชิก อ.ก.ท. ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.7 ระบุว่า การสอนวิชาปฏิบัติงานโครงการเกษตรมีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 63.3 ได้นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการดำเนินโครงการมาก หน่วยมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเรื่องการค้าเงินโครงการเฉลี่ย 2-3 ครั้งต่อปี และร้อยละ 54.0 มีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 90.7 มีอิสระในการเลือกดำเนินโครงการ ร้อยละ

55.3 ที่คณะกรรมการดำเนินงาน อ.ก.ท. ให้คำแนะนำเป็นบางส่วน ร้อยละ 60.7 ครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำเข้าไ้มาก และร้อยละ 71.3 หน่วยจัดพื้นที่ โรงเรียน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ให้บริการเพียงบางส่วน

5.1.2.2 การดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

สมาชิก อ.ก.ท. มากกว่าครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 51.3 ดำเนินโครงการแบบกลุ่ม ร้อยละ 54.0 ที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับพืช ร้อยละ 57.3 เลือกดำเนินโครงการเพราะตัวเองสนใจ ร้อยละ 48.7 เลือกทำโครงการซึ่งสอดคล้องกับอาชีพผู้ปกครอง ร้อยละ 77.3 ดำเนินโครงการในวิทยาลัย (หน่วย) ร้อยละ 50.0 พักในหมู่บ้าน อ.ก.ท. ร้อยละ 57.3 ที่มีที่พักอยู่ใกล้กับสถานที่ดำเนินโครงการ (ประมาณ 1 กิโลเมตร) ซึ่งปัจจัยการผลิตที่หน่วยจัดให้บริการนั้น ร้อยละ 48.7 ที่สภาพดินมีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 58.0 มีสภาพน้ำเหมาะสมมาก ร้อยละ 58.7 มีสภาพไฟฟ้าเหมาะสมมาก และมีระยะทางระหว่างสถานที่ดำเนินโครงการกับตลาดห่างกันเฉลี่ย 6.41 กิโลเมตร ร้อยละ 56.0 ใช้ทุนจากวิทยาลัย (หน่วย) ร้อยละ 70.7 ที่ได้รับทุนเพียงพอกับการดำเนินโครงการ ร้อยละ 65.3 มีการดำเนินโครงการตามแผนทุกอย่าง ร้อยละ 69.3 มีการบันทึกรายละเอียดการดำเนินโครงการทุกอย่าง ร้อยละ 52.0 มีการรายงานผลการดำเนินโครงการให้ครูที่ปรึกษาตามแผนทุกส่วน ร้อยละ 44.7 ครูที่ปรึกษาโครงการได้มาจากสมาชิก อ.ก.ท. เป็นผู้เลือกด้วยตัวเอง ร้อยละ 54.0 ที่ครูที่ปรึกษาออกไปนิเทศโครงการเพียงบางส่วน ร้อยละ 54.0 ที่ครูที่ปรึกษาออกนิเทศโครงการช่วงเวลาเย็น และร้อยละ 58.7 ที่สมาชิก อ.ก.ท. มีความต้องการให้ครูที่ปรึกษาออกนิเทศโครงการช่วงเวลาเย็น ร้อยละ 46.7 ที่ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. ระดับหน่วยออกนิเทศร่วมกับครูที่ปรึกษา ร้อยละ 58.0 ที่ผู้ปกครองไม่เคยเข้าเยี่ยมโครงการเลย และร้อยละ 75.3 ผู้ปกครองให้การสนับสนุนในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

5.1.2.3 การจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

สมาชิก อ.ก.ท. ร้อยละ 44.0 จำหน่ายผลผลิตตามตลาดในชุมชนใกล้เคียง ร้อยละ 80.6 จำหน่ายผลผลิตด้วยตัวเอง และร้อยละ 60.0 จัดพาหนะขนส่งเอง

5.1.2.4 การสรุปผลการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

สมาชิก อ.ก.ท. ร้อยละ 46.0 ใช้เวลาในการดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้เป็นส่วนมาก มีกำไรจากการดำเนินโครงการเฉลี่ย 3,728.67 บาท ร้อยละ 60.7 ที่มีผลการเรียนดีขึ้นจากเดิม ร้อยละ 42.0 ได้เข้าร่วมเสนอผลงานในระดับหน่วย และร้อยละ 85.3 สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการไปประกอบอาชีพได้

5.1.3 สภาพปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

5.1.3.1 ระดับปัญหาด้านการเตรียมการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

เรื่องที่เป็นปัญหาในการเตรียมการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ เป็นปัญหาในระดับน้อย โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยระดับของการเป็นปัญหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงาน อ.ก.ท. ให้คำแนะนำไม่ตรงกับความต้องการ และขาดทักษะในการจูงใจให้สมาชิกดำเนินโครงการ หน่วยจัดเอกสารเกี่ยวกับระเบียบวิธีการดำเนินโครงการไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก อ.ก.ท. ประธานคณะกรรมการอำนวยการให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงการเกษตร ภายใต้การนิเทศค่อนข้างน้อย สมาชิก อ.ก.ท. ไม่มีความเข้าใจเพียงพอในการเขียนโครงการ ขั้นตอนในการเขียนโครงการยุ่งยากและมากเกินไป เอกสารที่หน่วยจัดไว้บริการอ่านแล้วไม่เข้าใจ ครูที่ปรึกษาไม่ได้ให้คำแนะนำในการวางแผนการดำเนินโครงการอย่างเต็มที่ และผู้ปกครองไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ

5.1.3.2 ระดับปัญหาด้านการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

เรื่องที่เป็นปัญหาในการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ เป็นปัญหาในระดับน้อย โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยระดับของการเป็นปัญหาน้อย ตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ราคาของปัจจัยการผลิตสูงเกินไป การเบิกเงินจากหน่วยล่าช้าไม่ทัน

ต่อความต้องการ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ขั้นตอนในการอนุมัติการดำเนินโครงการมีมากและยุ่งยาก ครูที่ปรึกษาเสนอโครงการให้ ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. พิจารณาอนุมัติล่าช้า เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ขาด ไม่มีคุณภาพ ใช้การไม่ได้ ขโมย ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. ไม่ ออกนิเทศโครงการร่วมกับครูที่ปรึกษา ไรคระบาด แผลง ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. อนุมัติโครงการล่าช้า ใช้เวลาในการดำเนินโครงการมากกว่าที่กำหนดไว้ในแผน ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ มีไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ภัยธรรมชาติที่ก่อ ความเสียหายต่อโครงการ ครูที่ปรึกษาออกนิเทศโครงการน้อยครั้ง และผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจ แต่สนับสนุนให้สมาชิก อ.ก.ท. ดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ

5.1.3.3 ระดับปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการเกษตร ภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

เรื่องที่เป็นปัญหาในการจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ เป็นปัญหานในระดับน้อย โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยของระดับของการเป็นปัญหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ราคาของผลผลิตในช่วงที่จำหน่ายต่ำเกินไป หน่วยไม่ได้จัดแหล่งจำหน่ายผลผลิตไว้บริการให้กับสมาชิก อ.ก.ท. ตลาดอยู่ไกลจากสถานที่ดำเนินโครงการ สมาชิก อ.ก.ท. ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการตลาดหรือราคาจำหน่ายผลผลิต ขาดการรวมกลุ่มกันในการจำหน่ายผลผลิต การขนส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังตลาดไม่สะดวก ผลผลิตไม่ได้ขนาดและคุณภาพไม่ได้ตามความต้องการของผู้ซื้อ การไม่รับซื้อผลผลิตที่ได้จากโครงการ เนื่องจากไม่มีสินค้าส่งต่อเนื่อง (ลูกค้าประจำ)

5.1.3.4 ระดับปัญหาการสรุปผลการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท.

เรื่องที่เป็นปัญหาในการสรุปผลการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศเป็นปัญหานในระดับน้อย โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยระดับของการเป็นปัญหาน้อยตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีขั้นตอนมากและยุ่งยากเกินไป ขาดความเข้าใจในระเบียบวิธี การขอเลื่อนระดับของสมาชิก อ.ก.ท. รายรับที่ได้จากการดำเนินโครงการไม่คุ้มทุน

รายละเอียดในการบันทึกไม่ชัดเจน คณะกรรมการดำเนินงาน อ.ก.ท. ไม่แนะนำรายละเอียดมากขึ้นอีก ไม่ครบ ครูที่ปรึกษาไม่ได้บันทึกผลการนิเทศโครงการลงในสมุดบันทึกของสมาชิก อ.ก.ท. ครูที่ปรึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบันทึกโครงการ และสมาชิก อ.ก.ท. ไม่มีเวลาในการบันทึกรายละเอียดของโครงการ

5.1.4 เปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศต่อลักษณะพื้นฐานบางประการของสมาชิก อ.ก.ท. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า

5.1.4.1 เพศ

การที่สมาชิก อ.ก.ท. เพศชายและหญิงมีระดับปัญหาในการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศไม่แตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนวิชาปฏิบัติงานโครงการเกษตร และเคยมีประสบการณ์จากการดำเนินโครงการของสมาชิกทั้งสองกลุ่มเหมือนกัน ซึ่งอาจส่งผลให้มีระดับปัญหาที่เกิดขึ้นไม่แตกต่างกัน

5.1.4.2 ระดับการศึกษา ปวช. ปวส.

การที่สมาชิก อ.ก.ท. ที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. และ ปวส. มีระดับปัญหาในการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศไม่แตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะว่าสมาชิก อ.ก.ท. ทั้งสองระดับ ต่างก็มีประสบการณ์ในการเรียนวิชาปฏิบัติงานโครงการเกษตร และการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศในลักษณะเหมือนกัน ซึ่งในกรณีที่ดำเนินโครงการประเภทเดียวกัน อาจจะได้รับคำแนะนำจากครูที่ปรึกษาคนเดียวกัน จึงทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่แตกต่างกัน

5.1.4.3 สาขาวิชาที่เรียน

1. สมาชิก อ.ก.ท. ที่เรียนสาขาวิชาเกษตรกรรมทั่วไป พืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ และสาขาวิชาประมง มีระดับของปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศในด้าน

การเตรียมการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ การจำหน่ายผลผลิต และการสรุปผลการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ไม่แตกต่างกัน

2. สมาชิก อ.ก.ท. ที่เรียนสาขาวิชาเกษตรกรรมทั่วไป พืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ และสาขาวิชาประมง มีระดับของปัญหาในการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศแตกต่างกัน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ได้รับจากหน่วยไม่พอเพียงกับการดำเนินโครงการ และเรื่องขโมย

5.1.4.4 ผลการเรียนรู้ (เกรดเฉลี่ย)

1. สมาชิก อ.ก.ท. ที่มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) ต่ำกว่า 3.00 และตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป มีระดับของปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ในด้านการเตรียมการดำเนินโครงการ การจำหน่ายผลผลิต และการสรุปผลการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ไม่แตกต่างกัน

2. สมาชิก อ.ก.ท. ที่มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) ต่ำกว่า 3.00 และตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป มีระดับของปัญหาในการดำเนินโครงการภายใต้การนิเทศแตกต่างกัน 2 เรื่อง ได้แก่

2.1 ครูที่ปรึกษาเสนอโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศให้ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. อนุมัติล่าช้า สมาชิก อ.ก.ท. ที่มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไปมีปัญหามากกว่าสมาชิก อ.ก.ท. ที่มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) ต่ำกว่า 3.00

2.2 ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. อนุมัติให้ดำเนินโครงการล่าช้า สมาชิก อ.ก.ท. ที่มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไปมีปัญหามากกว่าสมาชิก อ.ก.ท. ที่มีผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย) ต่ำกว่า 3.00

5.1.4.5 การเป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท.

1. สมาชิก อ.ก.ท. ที่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. และที่ไม่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. มีระดับของปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ในด้านการจำหน่ายผลผลิต และการสรุปผลการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ไม่แตกต่างกัน

2. สมาชิก อ.ก.ท. ที่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. และไม่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. มีระดับของปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศแตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่

2.1 การเตรียมการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศแตกต่างกัน 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องคณะกรรมการดำเนินงาน อ.ก.ท. ระดับหน่วย ให้คำแนะนำไม่ตรงกับความต้องการ และขาดทักษะในการจูงใจ สมาชิก อ.ก.ท. ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. มีปัญหาสูงกว่าสมาชิก อ.ก.ท. ที่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท.

2.2 การดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศแตกต่างกัน 2 เรื่อง ได้แก่

2.2.1 เรื่องโรคระบาด สมาชิก อ.ก.ท. ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. มีปัญหาสูงกว่าสมาชิก อ.ก.ท. ที่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท.

2.2.2 เรื่องภัยธรรมชาติ สมาชิก อ.ก.ท. ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท. มีปัญหาสูงกว่าสมาชิก อ.ก.ท. ที่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน อ.ก.ท.

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงระดับของปัญหาต่างๆแล้ว บ่งชี้ว่าระดับของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนการสอน วิชาเสริมหลักสูตรต่างๆ โดยเฉพาะวิชาปฏิบัติงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. หน่วยควรวางแผนการประชุมสัมมนา รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการแก่สมาชิก อ.ก.ท. และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ประมาณ 4-6 ครั้งต่อปี

เพื่อให้ทุกคนได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศต่อไป

2. หน่วยควรวัดทำคู่มือ และจัดสร้างสำนักงาน อ.ก.ท. ให้พอเพียงและเหมาะสมกับความต้องการของสมาชิก พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้คำปรึกษา และการประสานงาน ทั้งภายในหน่วยและชุมชนต่อไป

3. หน่วยควรวัดเตรียมเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ ให้พอเพียงและเหมาะสมต่อความต้องการของสมาชิก อ.ก.ท. โดยเฉพาะสาขาวิชาปรมะงที่เบ็ดทำกรเรียนการสอนใหม่

4. หน่วยและชุมชน โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ควรมีการวางแผนร่วมกันในการผลิต การจำหน่าย และการป้องกันภัยที่จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะเรื่องขโมย

5. ครูที่ปรึกษาควรออกติดตามนิเทศโครงการให้มากขึ้น ประมาณ 5-6 ครั้งต่อเทอม ซึ่งจะทำให้ครูที่ปรึกษาได้ทราบถึงความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาค้นกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง เป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และความมั่นใจให้แก่สมาชิก อ.ก.ท. ต่อไป

6. ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. ควรออกติดตามนิเทศโครงการทั้งเป็นการส่วนตัวและร่วมกับครูที่ปรึกษาให้มากขึ้น พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าของโครงการจากรายงาน เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริง และให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป

7. หน่วยควรมีการวางแผนดำเนินการส่งเสริมให้บุคคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการให้มากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าเยี่ยมโครงการที่สมาชิกดำเนินการ เพื่อจะได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่สมาชิกต่อไป

8. หน่วยควรวัดหาตลาดไว้บริการแก่สมาชิก โดยจัดหาตลาดจำหน่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา ทั้งตลาดขายส่งและขายปลีก พร้อมทั้งจัดตลาดนัดวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมให้ชุมชนได้ทราบ และให้การสนับสนุนต่อไป

9. ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. ควรที่จะให้การสนับสนุนเรื่องปัจจัยการผลิต พาหนะ เบี้ยเลี้ยง และสวัสดิการอื่นๆ แก่ครูที่ปรึกษา โดยเฉพาะการพิจารณาความดีความชอบ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการพัฒนากิจกรรมต่อไป

10. หน่วยควรเปิดโอกาสและให้การสนับสนุนแก่สมาชิก ทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ที่มีความรู้ ความสามารถ ดำเนินการในรูปแบบเดิมไปสู่การทำฟาร์มแบบธุรกิจมากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจนสมาชิกเกิดความมั่นใจสามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมไทยที่ต้องการประกอบอาชีพรับราชการ ไปสู่ค่านิยมใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบอาชีพอิสระทางการเกษตรต่อไป

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อ.ก.ท. ระดับหน่วย ครูที่ปรึกษาโครงการ ตลอดจนบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินโครงการให้บรรลุตามจุดประสงค์

2. ควรทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก อ.ก.ท. ทุกภาคของประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการดำเนินโครงการต่อไป

3. ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งระดับปัญหาของการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศออกเป็น 3 ระดับ ผลการวิจัยทำให้ทราบระดับปัญหาการดำเนินโครงการในระดับน้อย ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะแบ่งระดับปัญหาของการดำเนินโครงการให้ละเอียดมากขึ้น เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดของปัญหาในแต่ละด้านได้ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม